TASAVVUFUN ANA KONULARI (23)

(...dünden devam)

Burada Ömer Hayyam'ın bir rubaîsini de kaydetmek yerinde olur:

□□ □□ □ □□□□ □□ □□ □□□□□ □□□□□□□□□ □ □□□□ □□ □□ □□□□□□□ □□□ □□□

□□ □ □□ □□□ □□□ □□□□ □□ □□□□ □□ □ □□□□ □□ □□ □□□□ □□ □□□□ □□

"Ezelin sırlarını ne sen bilirsin ne ben, Bu muamma harfini ne sen okuyabilirsin ne ben, perdenin bu yüzünde senin benim dedikodularımız var, perde kalkarsa ne sen kalırsın ne ben."

III— İNSAN:

Tasavvufun asıl konusu insandır. Mutasavvıfların başlıca gayesi, insan probleminin mahiyyetini çözmek; insanın yaratılışını, tekâmülünü, bilgisinin mahiyetini ve âkibetini idrake çalışmaktır. Onlara göre insan, dünyalara bedel bir muammâdır.

İnsan ne demek ekrem-i mahlûk-i ilâhî;

İnsan ne demek eşref-i mahlûk-i ilâhî;

Hakk'ın bir acep fi'l-kerâmâtıdır insan!

Mısra'larının ifade ettiği gibi insan, Hakk'ın zatî tecellîsinin aynasıdır.

Gâlib Dede bu konudaki inancını şu coşkulu terci'iyle anlatıyor:

TERCÎ-İ BEND

Ey dil ey dil neye bû rütbede pür-gamsın sen

Gerçi vîrâne isen genc-i mutalsamsın sen

Secde-fermâ-yi melek zât-ı mükerremsin sen

Bildiğin gîbi değil cümleden akdemsin sen

Rûhsun nefha-i Cibrîl ile tev'emsin sen

Sırr-ı Hak'sın Mesel-i 'Îsî-i Meryem'sin sen

Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen

Merdüm-î dîde-i ekvân olan Âdemsin sen[1].

Merteben ayn-ı müsemmâdadır esmâ sanma

Merciin âlik-i eşyâdadır eşyâ sanma

Gördüğün emr-i muhakkakları rü'yâ sanma

Başkasın kendini suretle heyûlâ sanma

Keşf ile sâbit olan ma'nîyi da'vâ sanma

Hakkınâ söylenen evsâfı müdârâ sanma

Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen

Merdüm-i dîde-i ekvân olan Âdemsin sen[2].

---

[1] Ey gönül, neden bu kadar gamla dolusun? Yıkık, döküksün ama tılsımlı bir defînesin. (Eskiden parayı ve mücevherleri, dikkati çekmemek için harap yerlere gömerler, bulunmaması için de üfürükçülere tılsım yaptırırlar ve artık buna dokunmak isteyenin karşısına büyük bir yılanın çıkacağına inanırlardı. Ayrıca burada, *"Ben kırık gönüllerin yanındayım"* anlamındaki kudsî hadîse de işaret vardır). Meleklerin secde etmeleri emredilen, değeri yüceltilmiş bir varlıksın; bildiğin gibi değil, sen her varlıktan daha olgun, daha ilerisin.

Rûhsun, Cebrâîl'in üflemesiyle ikizsin; Tanrı'nın sırrısın. Meryem'in oğlu Îsâ gibisin. (Hz. Îsâ, melek Cebrâîl'in, bakire Meryem'e üflemesiyle, annesinin karnında oluşmuş ve babasız olarak yaratılmıştır. Âl-i İmrân Sûresinin 59. âyetinde Îsâ'nın yaratılışının, yine babasız olarak topraktan yaratılan Âdem'in yaratılışına benzediği belirtilmektedir ki beyitte bu âyete de işâret edilmektedir.

Kendine bir güzelce bak, sen âlemin özüsün, varlıkların gözbebeği olan insansın!

[2] Senin merteben, adlarda değil, adların sâhibinin kendisindedir. Sen, eşyaya değil, eşyâyı Yaratan Allâh'a döneceksin (Beyitte, Bakara Sûresinin 31. âyetine işaret vardır. O âyette, Allâh'ın, yarattığı Âdem'e, bütün isimleri öğrettiği belirtilmektedir. Tanrı adlarının hepsi insanda göründüğü için, insan bir bakıma bütün Tanrı adlarının görüntüsü sayılır).

Gördüğün gerçekleri rüyâ sanma; sen başka bir varlıksın, kendini, her sûreti kabul eden heyûlâ yahut heyûlânın büründüğü sûret zannetme (Her şekle giren ilk temel maddeye heyûlâ denilir).

Keşifle anlaşılan gerçeği kuru sav sanma. Hakkında söylenen vasıfları da hoş geçinmek, kompliman olmak için söylenmiş sözler sanma.

(devamı yarın..)